

СЕМАНТЫКА АДКРЫТАЙ ПРАСТОРЫ Ў КАНТЭКСЦЕ ПЕРАЎТВАРЭННЯ ВЯЛІКАГА ПОСТІНДУСТРЫЯЛЬНАГА ГОРАДА

Article is devoted to the role of open spaces in the urban fabric of contemporary megalopolis. On an example of the organization of urban areas various prove that the open spaces are a means of perception of architectural objects from different angles, create the impression of an infinite medium, allow to emphasize national architectural features.

Адной з глабальных праблем развіцця вялікіх гарадоў, якая абвастрылася ў постіндустрыяльную эпоху, з'яўляецца іх тэрытарыяльнае заніраванне з дыферэнцыяцыяй раёнаў новага будаўніцтва, тых, што падлягаюцца ўшчыльненню забудовы, і вольнай прасторы. Цэнтры гарадоў, асабліва вялікіх і буйных, насычаны транспартам, што пагаршае стан навакольнага асяроддзя і пагражае бяспецы пешаходаў.

Экалагічная праблема, што актуалізавалася ў пачатку XXI ст., патрабавала вырашэння задачы вызвалення гарадскіх раёнаў ад транспартных патокаў. Разгрузка гарадскіх тэрыторый ад інтэнсіўнага транспартнага руху сёння здзяйсняецца па розных напрамках – арганізацыяй пешаходных зон, плошчаў, рэкрэацыйных тэрыторый, шматузроўневых транспартных развязак шляхам рэканструкцыі існуючых і стварэння новых. Але незалежна ад спосабу вырашэння адзначанай задачы арганізацыя адкрытай прасторы мае на мэце зніжэнне ўзроўню забруджвання навакольнага асяроддзя і спрыяе адкрыццю магчымасці ўспрымання сфарміраванай і новай забудовы з розных відавых кропак.

Найбольш пашыранай формай арганізацыі адкрытай прасторы ў вялікіх гарадах у XXI ст. стала плошча. Але калі гістарычна гарадская плошча ўвасабляла месца правядзення разнастайных сходаў – грамадска-палітычнага характару (грэчаская агора, рымскі форум) або рэлігійнага (саборныя плошчы), – то ў 2000–2010-х гг. плошча пачала трактавацца як поліфункцыянальнае ўтварэнне, прызначанае як для правядзення вольнага часу гараджан, так і для ўрачыстых цырымоній.

З 2000-х гг. у горадабудаўнічай арганізацыі архітэктурна-ландшафтнага асяроддзя абазначылася тэндэнцыя фарміравання прасторава развітых кампазіцый са шматузроўневымі пляцоўкамі і пераходамі ў некалькіх напрамках. Шляхам рэканструкцыі існуючыя плошчы пачалі пашырацца, закранаючы ўжо не толькі бачныя тэрытарыяльныя межы, але і прастору падземнага ўзроўню. Неабходнасць рэалізацыі канцэпцыі «падземнага горада» была выклікана

новымі падыходамі да арганізацыі прасторы наземнага ўзроўню. Горадабудаўнічыя вырашэнні прадугледжвалі вызваленне магістральных вуліц, плошчаў ад руху і паркінга аўтамабільнага транспарту. У XXI ст. арганізацыя вялікіх гарадскіх плошчаў пачала здзяйсняцца шляхам мадэлявання прасторы ў некалькіх узроўнях, дзе падземная частка адведзена часцей пад грамадска-гандлёвы цэнтр, пешаходныя пераходы, а наземная – ачышчана ад транспартных патокаў і добраўпарадкавана ў адпаведнасці з патрабаваннямі і запытамі соцыуму як пешаходная зона. Сама плошча (наземная частка) у большасці выпадкаў стала ўяўляць кроўлю падземнага гандлевага цэнтра [1]. У эстэтыцы такіх плошчаў важную ролю пачалі адыгрываць малыя архітэктурныя формы, адпаведныя сучаснасці (колерасветлавыя фантаны, светлавыя ліхтары ў форме шклянчых пірамід, купалы і сферычныя формы элементаў вентыляцыі падземнай прасторы), а таксама азялененыя ўчасткі, вызначаныя ў адпаведнасці з маштабам пабудовы і элементаў добраўпарадкавання тэрыторыі (рэканструкцыя плошчы Незалежнасці ў Мінску, арх. М. Гаўхфельд, В. Данілаў, В. Нікіцін, А. Чадовіч, 2001–2005, рэканструкцыя Савецкай плошчы ў Гродне, гал. арх. А. Захарчук, 2006; рэканструкцыя майдана Незалежнасці ў Кіеве, гал. арх. А. Камароўскі, 2002). Адкрытая прастора рэканструяваных плошчаў дала магчымасць сузірання панарамы гістарычнай забудовы ў яе межах або непасрэднай блізкасці з розных ракурсаў, паспрыяла эстэтызацыі сфарміраванага архітэктурнага асяроддзя і гарманізацыі часам розных па мастацка-стылявым вырашэнні аб'ектаў, што ўтвараюць архітэктурны ансамбль.

Класічным падыходам да арганізацыі вялікіх гарадскіх плошчаў, апрабіраваным часам, з'яўляецца фармаванне тэрыторыі у адным узроўні, раздзеленых на функцыянальныя зоны – мемарыяльную, адкрытую прастору, лесапаркавыя масівы. Па такім прынцыпе шляхам рэканструкцыі ў 2009–2010 гг. арганізавана галоўная гарадская плошча Віцебска – плошча Перамогі (арх. А. Бельскі, В. Данілаў, З. Конач, З. Озерава, А. Расейкін, А. Фрыдман, Ю. Шпіт; добраўпарадкаванне – арх. А. Данілава, В. Даўгяла, Р. Княжышча), якая стала самай вялікай плошчай Рэспублікі Беларусь. Канцэпцыя рэканструкцыі плошчы прадугледжвала захаванне існуючых прыродна-ландшафтных умоў, сфармаваная ў 1950–1970-х гг. забудовы (жылыя дамы, сярэдняя школа) і Мемарыяльнага комплексу ў гонар савецкіх воінаў-вызваліцеляў, партызан і падпольшчыкаў Віцебшчыны з пашырэннем тэрыторыі, мадэрнізаванай згодна з запытамі гараджан для баўлення вольнага часу (устаноўка светладыёдных экранаў, колерасветлавых фантанаў).

Адным з інавацыйных падыходаў да арганізацыі адкрытай гарадской прасторы стала выражэнне ў семантыцы плошчы ідэі суверэнітэту дзяржавы (плошчы Х. Калумба ў Мадрыдзе, Дзяржаўных сімвалаў у Астане, Дзяржаўнага сцяга ў Баку і інш.). Стварэнне такіх плошчаў мае ў аснове ідэйна-патрыятычную

накіраванасць і сцвярджае праз архітэктурна-мастацкія формы канцэпцыю аплота нацыі. Дамінантай плошчаў з дзяржаўнымі сімваламі з'яўляецца флагшток з дзяржаўным сцягам – адна з вышынных кропак у сістэме сілуэтаў горада, што ўвасабляе абеліск свабоды і незалежнасці дзяржавы. Плошчы з дзяржаўнымі сцягамі на вышынных флагштоках у XXI ст. арганізаваны ў Душанбэ (Таджыкістан, 165 м), Баку (Азербайджан, 162 м), Ашхабадзе (Туркменія, 133 м), Акабе (Іарданія, 132 м), Абу-Дабі (ААЭ, 123 м), Мехіка-Сіці (Мексіка, 110 м). Такія плошчы з'яўляюцца не толькі сучаснай крыніцай пазнання гісторыі і культуры народа, але дзякуючы ўмяшчальнасці і магчымасці панарамнасці ўспрымання архітэктурнага асяроддзя ствараюць умовы для іх уключэння ў маршруты аглядавых і пешаходных гарадскіх экскурсій.

У Беларусі такая плошча створана на перакрываўванні праспекта Пераможцаў і вул. Арлоўскай у Мінску (плошча Дзяржаўнага сцяга Рэспублікі Беларусь, гал. арх. А. Аксёнава, 2013). Уваход на плошчу, што адкрываецца двухмаршавай лесвіцай, фланкіруюць два пастаменты, на якіх адлюстраваны геаграфічная карта Беларусі і тэкст Дзяржаўнага гімна. У цэнтры круглай плошчы радыусам 50 м высіцца стальны 70-метровы флагшток, на вяршыні якога развяваецца Дзяржаўны сцяг [2]. Флагшток, што падсвечваецца мільгаценнем падобна да маяка, стаў адным з вышынных акцэнтаў горада. Пастамент флагштока аздоблены выкананым у бронзе Дзяржаўным гербам. Дзяржаўная сімволіка падтрымліваецца іншымі геральдычнымі знакамі – гербамі абласцей і сталіцы рэспублікі, зафіксаванымі на сямі каменных стэлах, размешчаных па акружнасці плошчы. Выкананыя ў шэрым граніце і ўпрыгожаныя нацыянальным арнаментом і геральдычнымі сімваламі стэлы падкрэсліваюць рэгіянальную спецыфіку і семантычна падтрымліваюць ідэю нацыянальнай адметнасці. Атрыбутыка дзяржаўных сімвалаў у выглядзе нацыянальнага арнаменту атрымлівае працяг у кветкавым аздабленні плошчы. Прызначаная для правядзення ўрачыстых цырымоній, святкаванняў у Дзень Дзяржаўнага герба і Дзяржаўнага сцяга Рэспублікі Беларусь, мерапрыемстваў грамадска-патрыятычнай накіраванасці, мінская плошча ўвасобіла ў мастацкім абліччы канцэпцыю нацыянальнай самаідэнтыфікацыі і дзяржаўнай велічнасці.

Адкрытая прастора заўжды з'яўлялася важным складнікам урбаністычнага асяроддзя. Адведзеная пад лесапаркавыя масівы, водна-зялёныя зоны, транспартныя развязкі, вольная ад забудовы адкрытая прастора ў гарадскім асяроддзі заўсёды выконвала функцыю разгрузкі і з'яўлялася неад'емным кампазіцыйным элементам горадабудаўнічых і архітэктурных ансамбляў, ураўнаважвала аб'екты гарадскога пейзажу, стварала аснову ўспрымання асяроддзя. Адкрытая прастора ў кантэксце сучаснага вялікага горада выступае сродкам успрымання архітэктурных аб'ектаў; стварае ўражанне бязмежнасці асяроддзя; адкрывае магчымасць сузірання архітэктурных аб'ектаў з розных ракурсаў;

падкрэслівае каларыт ландшафту, здольнага выявіць нацыянальныя адметнасці архітэктуры.

Літаратура

1. Подземный общественно-торговый центр «Столица» на пл. Независимости в г. Минске // Архитектура. Строительство. Дизайн. – 2009. – № 1 (54). – С. 8.
2. Протасеня, Ю. Площадь Государственного флага Беларуси торжественно открылась в Минске / Ю. Протасеня // Архитектура и строительство [Электронный ресурс]. – 2013. – 04.07.2013. – Режим доступа : <http://ais.by/news/16206.html>. – Дата доступа : 20.12.2013.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ